

บันทึกการประชุม
คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์
ในคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
ครั้งที่ ๑๘
วันจันทร์ที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๐
ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๓๕๐๑ ชั้น ๕ อาคารรัฐสภา ๓

อนุกรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์ รองประธานคณะอนุกรรมการ	
๒. นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล	อนุกรรมการ
๓. นายประโกชน์ สภาวาส	อนุกรรมการ
๔. นายคณิต วัลยะเพ็ชร	อนุกรรมการ
๕. นางสาวปัทมา สุปกำปัง	อนุกรรมการ
๖. รองศาสตราจารย์อำไพ อินทรประเสริฐ	อนุกรรมการ
๗. นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	อนุกรรมการ
๘. นางโสมสุดา ลีชะวนิช	อนุกรรมการ

อนุกรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

๑. นางศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล	(ลาการประชุม)
๒. นางนลินี ทวีสิน	(ลาการประชุม)

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

๑. นายนพรัตน์ วิจิตรพันธุ์
๒. นางสาวกุลวดี วุฒิกุล
๓. นางสาววนิดา ทิพย์นวจินดา

เริ่มประชุมเวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา

เมื่ออนุกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรรณปัญญานันต์ รองประธานคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์ ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม กล่าวเปิดประชุม และดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม ได้กำหนดเดินทางไปจัดสัมมนาเชิงวิชาการและจัดแสดงนิทรรศการเรื่อง “จดหมายเหตุและบันทึกเจตนารมณ์การร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ : มิติใหม่การเมืองไทย” โดยจัดร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในวันศุกร์ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ใดประสงค์จะร่วมเดินทางขอให้แจ้งรายชื่อที่ฝ่ายเลขานุการ โดยจัดรถตู้ปรับอากาศอำนวยความสะดวก รถจะออกในวันศุกร์ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา รายละเอียดปรากฏตามกำหนดการเดินทาง

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

ที่ประชุมมีมติรับรองบันทึกการประชุมของคณะอนุกรรมการ ครั้งที่ ๑๖ เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๐ โดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องที่พิจารณา

พิจารณาร่างบันทึกเจตนารมณ์รายมาตรา

คณะอนุกรรมการพิจารณาร่างบันทึกเจตนารมณ์ต่อจากครั้งที่แล้ว ดังนี้

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ส่วนที่ ๑๐

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิการร้องทุกข์

บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของบุคคลใดหรือหน่วยงานของรัฐย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องร้องทุกข์เพื่อยับยั้งการกระทำหรือคำสั่งใด ๆ ของเจ้าพนักงานของรัฐ และมีสิทธิได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว

หมายเหตุ

๑. หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ให้ตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออก เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒. หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๕๕ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิการฟ้องหน่วยงานของรัฐ

บุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการกระทำละเมิดหรือละเว้นการกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐย่อมมีสิทธิจะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ร่วมรับผิดชอบบรรเทาความเสียหายในมูลเหตุการละเมิดนั้นโดยตรงกับข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างผู้ก่อเหตุละเมิด เช่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากพนักงานขับรถของเทศบาล ย่อมมีสิทธิฟ้องพนักงานขับรถและเทศบาลที่พนักงานขับรถสังกัดอยู่ให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้ เป็นต้น

หมายเหตุ

๑. หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ให้ตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออก เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒. หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไข

ที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. โดยหลักแล้ว ต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐ
๒. ควรฟ้องควบคู่กันไปทั้งตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ และฟ้องหน่วยงานของรัฐด้วย
๓. ควรตัดคำว่า “พนักงาน” ออก
๔. ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีความผิด เมื่อปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ

หน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายอันเป็นการกระทำละเมิด

ที่ประชุมมีมติให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิการฟ้องหน่วยงานของรัฐ

บุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการกระทำละเมิดหรือละเว้นการกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ ย่อมมีสิทธิจะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบบรรเทาความเสียหายใน มูลเหตุแห่งการละเมิดนั้น โดยตรง เช่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากพนักงานขับรถขยะของเทศบาล ย่อม

มีสิทธิฟ้องเทศบาลที่พนักงานขับรถสังกัดอยู่ให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้ เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ให้ตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออก เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ บุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการกระทำละเมิดหรือละเว้นการกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ ย่อมมีสิทธิจะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบบรรเทาความเสียหายใน มูลเหตุแห่งการละเมิดนั้น โดยตรง เช่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากพนักงานขับรถขยะของเทศบาล ย่อม

มีสิทธิฟ้องเทศบาลที่พนักงานขับรถสังกัดอยู่ให้ร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้ เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ให้ตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออก เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๖๐ สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยา ความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์กรอิสระดังกล่าวด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า สิ่งอุปโภคบริโภคที่เป็นความจริง ทั้งมีสิทธิได้รับชดเชยค่าเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ต้องจัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคและต้องเป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ

หมายเหตุ

๑. หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๗ โดยเพิ่มการคุ้มครองให้กับผู้บริโภคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น สิทธิในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง สิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและมีช่องทางในการเรียกร้องเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งกำหนดให้มีองค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคแยกต่างหากจากการดำเนินการของรัฐ เพื่อทำหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะต่อการดำเนินงานของรัฐ และการตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค และตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออก เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒. หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. กงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มองค์การเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากภาครัฐ

๒. ได้มีการขอเพิ่มข้อความในเจตนารมณ์ (๑) ดังนี้

๑) บุคคลมีสิทธิได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริงทั้งปริมาณและคุณภาพ....”

๓. ควรนำข้อความในส่วนที่เป็นหมายเหตุไปร่างบันทึกเจตนารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๓.๑ เป็นเรื่องการรับข้อมูลข่าวสาร

๓.๒ เป็นการเยียวยาความเสียหาย

๓.๓ มีองค์การที่เป็นอิสระในการตรวจสอบที่ประชุมมีมติให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

๑. บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริง ทั้งปริมาณและคุณภาพ

๒. สิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย

๓. มีสิทธิในการรวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ

หมายเหตุ

๑. หลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มการคุ้มครองให้กับผู้บริโภคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น สิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย สิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและมีช่องทางในการเรียกร้องเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งกำหนดให้มีองค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคแยกต่างหากจากการดำเนินการของรัฐ เพื่อทำหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะต่อการดำเนินงานของรัฐ และการตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับการคุ้มครองผู้บริโภค และตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

๒. หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

มาตรา ๖๐ สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกัน

เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์กรอิสระดังกล่าวด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

- ๑) บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริง ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง
- ๒) บุคคลมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย
- ๓) บุคคลมีสิทธิในการรวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ทำหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะต่อการดำเนินงานของรัฐและการตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มการคุ้มครองให้กับผู้บริโภคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น สิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นความจริง สิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย สิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค รวมทั้งกำหนดให้มีองค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคแยกต่างหากจากการดำเนินการของรัฐ และตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออก เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๖๑ บุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บุคคลซึ่งให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ
เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ย่อมได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิการตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บุคคลย่อมมีสิทธิตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น
รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

หมายเหตุ

หลักการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีบัญญัติใน
รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความรวมถึง ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิก
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

๒. ที่ประชุมมีมติให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บุคคลย่อมมีสิทธิตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น
รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

หมายเหตุ

หลักการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีบัญญัติใน
รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้รอการพิจารณาเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากการอภิปรายของสภาร่าง
รัฐธรรมนูญ และบันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บุคคลย่อมมีสิทธิตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ และบุคคลที่ให้ข้อมูลโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บุคคลย่อมมีสิทธิตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ และบุคคลที่ให้ข้อมูลโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง

ส่วนที่ ๑๑

เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม

มาตรา ๖๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชน

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ

๑) เพื่อคุ้มครองความสงบในการสัญจรของประชาชน เช่น ปิดถนนหรือสถานที่สาธารณะ

๒) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างภาวะสงคราม ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๖๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน และความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มของประชาชน

ประชาชนชาวไทยย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ทั้งนี้ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม

ส่วนข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นกัน แต่ต้องไม่กระทบต่อการบริหารราชการหรือความต่อเนื่องในการบริการสาธารณะ

การจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อ

- ๑) คุ้มครองประโยชน์สาธารณะ
- ๒) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- ๓) เพื่อป้องกันการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจ เช่น ผู้ประกอบการค้ารวมกลุ่มกันขึ้นราคาสินค้าจะกระทำมิได้ เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้เกิดความชัดเจนจึงเพิ่มความคุ้มครองรวมถึงองค์การพัฒนาเอกชนด้วย และเพิ่มหลักการ

ในส่วนของการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อใช้เป็นวิถีทางในการเจรจากับรัฐให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรม

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์

ประชาชนชาวไทยย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม

ส่วนข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นกัน แต่ต้องไม่กระทบต่อการบริหารราชการหรือความต่อเนื่องในการบริการสาธารณะ

การจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อ

๑) คุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

๒) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

๓) เพื่อป้องกันการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจ เช่น ผู้ประกอบการค้ารวมกลุ่มกันขึ้นราคาสินค้าจะกระทำมิได้ เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้เกิดความชัดเจนจึงเพิ่มความคุ้มครองรวมถึงองค์การพัฒนาเอกชนด้วย และเพิ่มหลักการในส่วนของการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อใช้เป็นวิถีทางในการเจรจากับรัฐให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรม

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๖๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้าง
เจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตาม
เจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดตั้งพรรคภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้อง
กับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของ
พรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมือง
ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการ
พื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มติ
หรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

เจตนารมณ์ เพื่อประกันเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง

ประชาชนคนไทยย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อสร้าง
เจตนารมณ์ทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองจะต้องไม่ถูกรวบงำ
หรือถูกบังคับให้ออกจากพรรคได้โดยง่าย จึงให้สิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๖๕ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม ไม่มีการแก้ไข

ส่วนที่ ๑๒

สิทธิชุมชน

มาตรา ๖๕ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อม มีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและ ของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ เเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับ บทบัญญัติของกฎหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

บุคคลหลายคนร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ย่อม ก่อให้เกิดเป็นสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมแยกจากสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือ

ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม หมายถึง บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญ ในการดำรงชีพโดยมีวิธีการจัดการและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ตั้งแต่อดีต จึงมีสิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นในการดำรงชีพ ของตน ตลอดจนมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดี ของท้องถิ่นโดยตรง

ส่วนชุมชนและชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงานของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการการ บำรุงรักษาและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยผ่านกลไก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับ สิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดย เพิ่มให้ชุมชนและชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิรวมตัวกันในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมหรือเป็นท้องถิ่นที่รวมตัวกันมาเป็นเวลานานจนถือว่าเป็น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเท่านั้น เพื่อให้ทุกชุมชนสามารถอนุรักษ์ประเพณีของตน รวมทั้ง ดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนนั้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไข และให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนา^๑ร^๒ม^๓ณ์ เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

บุคคลหลายคนร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดเป็นสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมแยกจากสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือ

ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม หมายถึง บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีพโดยมีวิธีการจัดการและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ตั้งแต่อดีต จึงมีสิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นในการดำรงชีพ

ของตน ตลอดจนมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น โดยตรง

ส่วนชุมชนและชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงานของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยผ่านกลไก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนา^๑ร^๒ม^๓ณ์ ดังนี้

บุคคลหลายคนร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดเป็นสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมแยกจากสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือ

ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม หมายถึง บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีพโดยมีวิธีการจัดการและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ตั้งแต่อดีต จึงมีสิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นในการดำรงชีพของตน ตลอดจนมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น โดยตรง

ส่วนชุมชนและชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงานของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยผ่านกลไก องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับสิทธิของชุมชนท้องถิ่น
ดั้งเดิม

มาตรา ๖๖ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา
และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง
ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องใน
สิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน
ย่อมได้รับ

ความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง
ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้
มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนในชุมชน
และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้ง
ได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และ
ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือ
ด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วน
ท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อม
ได้รับความคุ้มครอง

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และได้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติ

บุคคลย่อมได้รับประกันและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเข้าร่วมกับรัฐหรือชุมชนหรือ
ชุมชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา การได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความ
หลากหลายทางชีวภาพ หรือในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรง
ชีพอยู่ได้อย่างปกติสุขและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย
สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิต

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคลจะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของบุคคลใดหรือธุรกิจใด หรือองค์กรของรัฐที่ อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนกระทบต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต จะกระทำมิได้ เว้นแต่ จะได้ ศึกษาและประเมินผลกระทบรอบด้านต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ โดยจัดให้มีการรับ ฟังความคิดเห็นของชุมชน หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง ตลอดจนผู้มี ส่วนได้เสีย รวมทั้งให้องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องโดยตรง ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง ให้ความเห็นประกอบก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว

ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิฟ้องหน่วยงานราชการหน่วยงาน ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้การปฏิบัติการ ดังกล่าวได้ การใช้สิทธิฟ้องย่อมได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือทางกฎหมายตามสมควรแก่กรณี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่ม สิทธิในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่อาจมีผลกระทบจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นก่อนด้วย และรับรองสิทธิของชุมชนในการฟ้องคดีเกี่ยวกับการ ไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้ และโดยตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออกเพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไข และได้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และได้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ

บุคคลย่อมได้รับประกันและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเข้าร่วมกับรัฐหรือชุมชนหรือ ชุมชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความ หลากหลายทางชีวภาพ หรือในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรง ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิต

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคลจะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของบุคคลใดหรือธุรกิจใด หรือองค์กรของรัฐที่ อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนกระทบต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต จะกระทำมิได้ เว้นแต่ จะได้ ศึกษาและประเมินผลกระทบรอบด้านต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ โดยจัดให้มีการรับ ฟังความคิดเห็นของชุมชน หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง ตลอดจนผู้มี ส่วนได้เสีย รวมทั้งให้องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องโดยตรง ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง ให้ความเห็นประกอบก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว

ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิฟ้องหน่วยงานราชการหน่วยงาน ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้การปฏิบัติการ ดังกล่าวได้ การใช้สิทธิฟ้องย่อมได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือทางกฎหมายตามสมควรแก่กรณี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่ม สิทธิในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่อาจมีผลกระทบจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นก่อนด้วย และรับรองสิทธิของชุมชนในการฟ้องคดีเกี่ยวกับการ ไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้ และโดยตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออกเพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

บุคคลย่อมได้รับประกันและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเข้าร่วมกับรัฐหรือชุมชนหรือ ชุมชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความ หลากหลายทางชีวภาพ หรือในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรง ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิต

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ

ที่เป็นนิติบุคคลจะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของบุคคลใดหรือธุรกิจใด หรือองค์กรของรัฐที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนกระทบต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต จะกระทำมิได้ เว้นแต่ จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบรอบด้านต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งให้องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องโดยตรง ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง ให้ความเห็นประกอบก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว

ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิฟ้องหน่วยงานราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้การปฏิบัติการดังกล่าวได้ การใช้สิทธิฟ้องย่อมได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือทางกฎหมายตามสมควรแก่กรณี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มสิทธิในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่อาจมีผลกระทบจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นก่อนด้วย และรับรองสิทธิของชุมชนในการฟ้องคดีเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้ และโดยตัดคำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติออกเพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้ทันที

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

ส่วนที่ ๑๓

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

มาตรา ๖๗ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาล

รัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ขังนี้ไปประมวลฯที่ลงแล้วฉบับเดิม

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่ยังกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นการจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพที่มีผลกระทบต่อระบอบการปกครองบุคคลใดหรือพรรคการเมืองใดจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ได้

บุคคลที่ทราบการกระทำดังกล่าวมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดไต่สวนข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้ยุติการกระทำดังกล่าวได้และอาจถูกดำเนินคดีอาญาได้ด้วย

ในกรณีพรรคการเมืองเป็นผู้กระทำการดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองและให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปีได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มการเพิกถอนสิทธิของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรค และกรรมการบริหารของพรรค

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์

บุคคลใดหรือพรรคการเมืองใดจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ได้

บุคคลที่ทราบการกระทำความผิดดังกล่าวมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดได้สวนข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้ยุติการกระทำความผิดได้และอาจถูกดำเนินคดีอาญาได้ด้วย

ในกรณีพรรคการเมืองเป็นผู้กระทำความผิดดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองและให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปีได้

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

บุคคลใดหรือพรรคการเมืองใดจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ได้

บุคคลที่ทราบการกระทำความผิดดังกล่าวมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดได้สวนข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้ยุติการกระทำความผิดได้และอาจถูกดำเนินคดีอาญาได้ด้วย

ในกรณีพรรคการเมืองเป็นผู้กระทำความผิดดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองและให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปีได้

มาตรา ๖๘ บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิของบุคคลให้สามารถต่อต้านโดยสันติวิธีได้

บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีหรือโดยสงบซึ่งการกระทำใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การทำรัฐประหารหรือการยึดอำนาจ เป็นต้น

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

หมวด ๔

หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๖๕ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้เป็นหน้าที่พลเมืองดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ บุคคลที่เป็นชาวไทยทุกคนพึงมีหน้าที่พิทักษ์และรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนาพุทธ พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยแก้ไขถ้อยคำเล็กน้อยเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์

บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีหรือโดยสงบซึ่งการกระทำใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มีได้เป็นไปโดยวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การทำรัฐประหารหรือการยึดอำนาจ เป็นต้น

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์

บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีหรือโดยสงบซึ่งการกระทำใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มีได้เป็นไปโดยวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การทำรัฐประหารหรือการยึดอำนาจ เป็นต้น

**มาตรา ๗๐ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติ
ตามกฎหมาย**

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต่อประเทศ

บุคคลที่เป็นประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีหน้าที่ในการปกป้องประเทศไม่ว่าด้านใด ๆ รวมทั้งต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และมีหน้าที่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนกฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยนำคำว่าป้องกันประเทศจากมาตรา ๖๕ มาบัญญัติในมาตรานี้ และเพิ่มหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติไว้ด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต่อประเทศ

บุคคลที่เป็นประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีหน้าที่ในการปกป้องประเทศไม่ว่าด้านใด ๆ รวมทั้งต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และมีหน้าที่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนกฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต่อประเทศ

บุคคลที่เป็นประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีหน้าที่ในการปกป้องประเทศไม่ว่าด้านใด ๆ รวมทั้งต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และมีหน้าที่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนกฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์

มาตรา ๗๑ บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีส่วนร่วมในการเลือกตัวแทนของตนเข้าสู่ระบบการปกครอง

บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นรัฐต้องมีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวกและจัดให้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยง่าย การไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควรย่อมเสียสิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี

ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นกัน เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ปฏิบัติหน้าที่นี้ควบคู่กับการตัดสินใจสำหรับ

ผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่

เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอาจได้รับสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้ปรับถ้อยคำ ดังนี้

เจตนารมณ์

บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นรัฐต้องมีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวกและจัดให้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยง่าย การไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควรย่อมเสียสิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี

ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นกัน เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ปฏิบัติหน้าที่นี้ควบคู่กับการตัดสิทธิสำหรับผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่

เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์

บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นรัฐต้องมีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวกและจัดให้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยง่าย การไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควรย่อมเสียสิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี

ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นกัน เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ปฏิบัติหน้าที่นี้ควบคู่กับการตัดสิทธิสำหรับผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่

เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง

มาตรา ๗๒ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่เสียสละและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีหน้าที่เสียสละเพื่อส่วนรวมในการรับราชการทหาร ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เสียภาษีอากร ช่วยเหลือทางราชการ ตลอดจนมีหน้าที่อื่น ๆ เช่น รับการศึกษอบรม ปกป้องศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะเพิ่มขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๗๓ บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนาจความสะอาด และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน บุคคลตามวรรคหนึ่งต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอให้บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าวชี้แจง แสดงเหตุผลและขอให้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม อำนาจความสะอาดและบริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลและต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

หลักธรรมาภิบาล ได้แก่

- ๑) เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน
- ๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- ๓) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- ๔) ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- ๕) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- ๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ

๓) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

เพื่อไม่ให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองไม่ว่าระดับใดมีส่วนได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางการเมือง

เพื่อกำกับให้ปรับปรุงการดำเนินงานของข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นกลางทางการเมือง

บุคคลที่มีส่วนได้เสียเพราะการถูกละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น มีสิทธิขอให้ผู้ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติรวมทั้งผู้บังคับบัญชาชี้แจงแสดงเหตุผลและดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าวข้างต้นได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ให้ต้องดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขโดยให้ปรับถ้อยคำและนำหลักธรรมาภิบาลมาเพิ่มเติมด้วย ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและบริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลและต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

หลักธรรมาภิบาล ได้แก่

- ๑) เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน
- ๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- ๓) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- ๔) ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- ๕) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- ๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- ๗) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

เพื่อไม่ให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองไม่ว่าระดับใดมีส่วนได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางการเมือง

เพื่อกำกับให้ปรับปรุงการดำเนินงานของข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นกลางทางการเมือง

บุคคลที่มีส่วนได้เสียเพราะการถูกละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น มีสิทธิขอให้ผู้ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติรวมทั้งผู้บังคับบัญชา ซึ่งแจ้งแสดงเหตุผลและดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าวข้างต้นได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ให้ต้องดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม

ที่ประชุมมีมติให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและบริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลและต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

หลักธรรมาภิบาล ได้แก่

- ๑) เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน
- ๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- ๓) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- ๔) ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- ๕) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- ๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- ๗) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

เพื่อไม่ให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองไม่ว่าระดับใดมีส่วนได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางการเมือง

บุคคลที่มีส่วนได้เสียเพราะการถูกละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น มีสิทธิขอให้ผู้ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติรวมทั้งผู้บังคับบัญชา ซึ่งแจ้งแสดงเหตุผลและดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าวข้างต้นได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ให้ต้องดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

ที่ประชุมมีมติให้พิจารณาร่างบันทึกเจตนารมณ์ของร่างรัฐธรรมนูญรายมาตรา ครั้งต่อไป ในวันพุธที่ ๔ และวันศุกร์ที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม คณะกรรมการ หมายเลข ๓๕๐๑ ชั้น ๕ อาคารรัฐสภา ๓

เลิกประชุมเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา
นางภรณ์ เจริญรุ่ง นิตกร ๗ ว.
สำนักกรรมการ ๓
ผู้จัดบันทึกการประชุม